ALLAH KORKUSU DÜNYA VE AHİRET MUTLULUĞUNUN TEMELİDİR

Değerli Müminler!

Bu günkü sohbetimizde Allah korkusunun insanın maddi ve manevi hayatındaki öneminden söz edeceğiz.

Allah Teâla buyuruyor:

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهٖ وَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ.

“Ey iman edenler! Allah’tan O’na yaraşır şekilde korkun ve ancak Müslümanlar olarak can verin.”[582]

Allah Teâla insana akıl ve irade vermiş ve böylece onu diğer yaratıklardan üstün kılmıştır. Bu üstünlüğü sebebiyledir ki o, yaratıklar içerisinde Allah’a karşı sorumluluğu vardır. Yani insan erginlik çağına geldiği andan itibaren ölünceye kadar iyi veya kötü bütün yaptıklarından Allah onu bir gün sorgulayacaktır. Kur’an-ı Kerim pek çok yerde bunu kendisine hatırlatır. Şöyle buyurulur:

582 Al-i İmran, 3/102.

اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَنْ يُتْرَكَ سُدًىۜ.

İnsan başıboş bırakılacağını mı sanıyor?[583]

اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَاَنَّكُمْ اِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ.

"Sizi sadece boş yere yarattığımız ve sizin gerçekten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız.[584]

Bu ayetler, insanın başıboş yaratılmadığını, yükümlülüklerinin bulunduğunu, bunları yerine getirip getirmediğinden bir gün sorgulanacağını ifade ediyor. Kendisine akıl verilmiş olan herkes mutlaka yaptıklarından sorguya çekilecektir. Allah Teâla buyuruyor:

فَلَنَسْـَٔلَنَّ الَّذٖينَ اُرْسِلَ اِلَيْهِمْ وَلَنَسْـَٔلَنَّ الْمُرْسَلٖينَۙ.

"Elbette kendilerine peygamber gönderilen kimseleri de gönderilen peygamberleri de mutlaka sorguya çekeceğiz.[585]

Kendilerine peygamber gönderilenlere peygamberlerine uyup uymadıkları, peygamberlere de tebliğ görevlerini yapıp yapmadıkları sorulacaktır.

İnsanların Yaptıkları Nasıl Bilinecek ve Belgelenecek

Evet insanların neyi yapıp yapmadıkları nasıl bilinecek ve belgelenecek.

Her şeyden önce insan bizzat Allah tarafından gözetlenmektedir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

اِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِۜ.

"Kuşkusuz Rabbin her an gözetlemektedir."[586] buyurulmuştur.

583 Kıyamet, 75/36.
584 Müminun, 23/115.
585 A'raf, 7/6.
586 Fecr, 89/14.

Çünkü evrende Allah'a gizli ve saklı hiçbir şey yoktur. O, olan her şeyi bilir ve görür. O'nun bilgi ve görgüsü bizim gibi sınırlı ve şartlı değildir. Şöyle buyuruluyor:

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَٓاءِ

"Şüphesiz ki ne yerde ne de göklerde hiçbir şey Allah'a saklı kalmaz."[587]

وَاِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَاِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَاَخْفٰى.

"Eğer sen sözü açıktan söylersen bilesin ki O, gizliyi de gizlinin gizlisini de bilir."[588]

يَعْلَمُ خَٓائِنَةَ الْاَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ.

"Allah gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir."[589]

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ وَاِنْ تُبْدُوا مَا فٓي اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُۜ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ.

"Göklerde ve yerdekilerin hepsi Allah'ındır. İçinizdekileri açığa vursanız da gizleseniz de Allah, ondan dolayı sizi sorgulayacaktır. Sonra dilediğini affeder, dilediğine de azap eder. Allah her şeye kadirdir."[590]

Bunlar ve daha başka ayeti kerimeler, Allah Teâla'nın, insanın içinde sakladıklarına varıncaya kadar, her şeyi bildiğini, yerde ve göklerde O'na hiçbir şeyin saklı olmadığını, bilgisi ve görgüsü dışında hiçbir olayın meydana gelmeyeceğini ifade etmektedir. Mümin, buna böyle inanır ve ona

587 Al-i İmran, 3/5.
588 Taha, 20/7.
589 Mümin, 40/19.
590 Bakara, 2/284.

göre sözünde ve işinde dikkatli olur. Nerede olursa olsun, O'nun emirlerine uyar ve yasaklarından sakınır. Çünkü biliyor ve inanıyor ki, bir gün O'nun huzuruna gelecek ve yaptıklarından O'na hesap verecek ve yaptıklarından hiçbir şeyi saklayamayacaktır.

Diğer taraftan insanların yaptıklarını kaydeden Allah tarafından görevlendirilmiş melekler vardır. Nitekim

وَاِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَۙ كِرَامًا كَاتِبِينَۙ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ.

"Şunu iyi bilin ki, üzerinizdeki bekçiler değerli yazıcılar vardır. Onlar yapmakta olduklarınızı bilir."[591]

Bunun için kıyamet günü insan sorgulanırken yaptıkları tespitler bir kitap halinde kişiye verilecek ve:

اِقْرَاْ كِتَابَكَۜ كَفٰى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًاۜ.

"Oku kitabını! Bugün hesap sorucu olarak sana nefsin yeter"[592]

مَنِ اهْتَدٰى فَاِنَّمَا يَهْتَدٖى لِنَفْسِهٖۚ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَاۜ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰىۜ

"Kim hidayet yolunu seçerse bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur; kim de doğruluktan saparsa o da kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkâr başkasının günah yükünü yüklenmez."[593]

Ayrıca Kur'an-ı Kerim insan vücudundaki organların da tanıklık yapacaklarını bildirmekte ve şöyle buyurulmaktadır:

اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلٰٓى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَٓا اَيْدٖيهِمْ وَتَشْهَدُ اَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ.

591 İnfitar, 82/10-12.
592 İsra, 17/14.
593 İsra, 17/15.

“Ogün onların ağızlarını mühürleriz. Yaptıklarını bize elleri anlatır, ayakları da şahitlik eder.”[594]

حَتّٰٓى اِذَا مَا جَٓاؤُ۫هَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَاَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ. وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَاۜ قَالُٓوا اَنْطَقَنَا اللّٰهُ الَّذ۪ٓي اَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ. وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ اَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَٓا اَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلٰكِنْ ظَنَنْتُمْ اَنَّ اللّٰهَ لَا يَعْلَمُ كَث۪يرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ. وَذٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذ۪ي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ اَرْدٰيكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِر۪ينَ.

“Nihayet oraya geldikleri zaman kulakları, gözleri ve derileri işledikleri şeye karşı onların aleyhine şahitlik edecektir.

Derilerine: Niçin aleyhimize şahitlik ettiniz? Derler. Onlar da: Her şeyi konuşturan Allah bizi de konuşturdu. İlk defa sizi O, yaratmıştır. Yine O’na döndürülüyorsunuz, derler.

Siz ne kulaklarınızın ne gözlerinizin, ne derilerinizin aleyhinize şahitlik etmesinden sakınmıyordunuz. Yaptıklarınızdan çoğunu Allah’ın bilmeyeceğini sanıyordunuz?

Rabbiniz hakkında beslediğiniz zan var ya, işte sizi o mahvetti ve ziyana uğrayanlardan oldunuz.”[595]

Evet, o düşünmesi bile insana dehşet veren kıyamet gününde vücutlarında bulunan organları yaptıkları hakkında şahitlik ederler ki, artık bundan sonra itiraz edecekleri hiçbir şey kalmaz. Bu nasıl olur? Demeyin. Çünkü onları konuşturacak olan Allah’tır ve bu O yüce yaratıcı için zor değil, çok kolaydır.

İşte gizli ve açık yaptığımız her şeyi Allah biliyor, görüyor ve duyuyor. Bizimle beraber bulunan melekler yaptıklarımızı yazıyor. Bundan başka

---

594 Yâsîn, 36/65.
595 Fussilet, 41/20-23.

birlikte yaptığımız bu işleri vücudumuzdaki organlar da şahitlik etmek suretiyle açıklayacaklardır. Bunun için insan gözetim ve denetim altında olduğunu bir an olsun bile hatırından çıkarmamalıdır. Allah'ın emrine uygun davranmalı ve O'nun yasaklarından sakınmalıdır.

İşte Allah'tan korkmak bu demektir ve ne etkili bir koruyucudur. Artık nasıl olur da insan yaptığı bir işte Allah'ı hatırlamaz. Nasıl olur da yaptığı o işin Allah'ın rızasına uygun olup olmadığına dikkat etmez. Allah mühlet verir fakat ihmal etmez. Şöyle buyuruyor:

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَۜ اِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْاَبْصَارُۙ.

"(Ey Muhammed!) sakın Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Ancak Allah onları (cezalandırmayı) korkudan gözlerin dışarıya fırlayacağı bir güne erteliyor."[596]

Mümin Allah korkusunu hiçbir vakit gönlünden eksik etmeyecektir. Bununla beraber günah işledim diye Allah'ın rahmetinden ümidini kesmeyecektir. Buna "Beyne'l-havfi ve'r-Rece" –korku ile ümit arasında olma– derler. Bu, müminin özelliğidir. O, hem Allah'ın azabından korkacak, hem de O'nun rahmetinden ümit kesmeyecektir.

Enes (ra.) anlatıyor: Peygamberimiz, ölüm döşeğinde olan bir gencin yanına girdi ve:

–Kendini nasıl buluyorsun? Diye sondu. Genç:

–Allah'ın affını umarım, ey Allah'ın Resûlü! Ve günahlarımdan korkarım, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz:

–Böyle bir durumda inanmış bir kulun gönlünde bağışlanma ümidi ve günahından ötürü azap görme korkusu birleşirse, Allah o kuluna umduğunu verir ve onu korktuğu azaptan emin kılar, buyurdu. [597]

Görülüyor ki, Peygamberimiz inanan kimsenin her zaman Allah korkusu ile Allah'ın affetme ümidini korumasını, hiçbir vakit kendini Allah'ın

596 İbrahim, 14/42.
597 Tirmizî, "Cenaiz", 11; İbn Mâce, "Zühd", 31.

azabından güven içinde hissetmemesini ve ümidini de yitirmemesini tenbihlemiştir.

Ensar'dan bir kadın olan Ümmü'l-Alâ (ra.) diyor ki: Müslümanlar Mekke'den Medine'ye hicret ettikleri zaman muhacirler Ensar arasında bölüştürülmüşlerdi. (Her Medine'li bir veya birkaç muhaciri barındıracaktı.) Bizim ailemize de Osman İbn Maz'un düşmüştü. Biz Osman'ı evimizde konukladık. Osman bir süre sonra hastalandı ve vefat etti. Yıkandı, kendi elbisesiyle kefenlendi. Sonra Peygamberimiz cenazeye geldiler. Ben cenazeyi tezkiye ederek:

–Ey Ebu Saip (Yani Osman b. Maz'un) Allah sana rahmet etsin. Senin hakkında bildiğim ve bu topluluğa bildirmek istediğim şudur ki, sen Allah'ın lütuf ve keremine ermiş bir zatsın, dedim. Bunun üzerine Peygamberimiz:

–Allah Teâla'nın bu ölüye ikram ettiğini nereden biliyorsun? Buyurdu. Ben:

–Ey Allah'ın Resulü! Babam – anam size feda olsun. Allah (bu inanmış ve itaat etmiş kuluna ikram etmez de) ya kime ikram eder? Dedim. Peygamberimiz:

–Osman İbn Maz'un ölmüştür. Allah'a yemin ederim ki, ben de bu ölü için iyilik ve mutluluk umarım. Yani Allah'a yemin ederim ki, ben Allah'ın bir peygamberi olduğum halde Allah'ın bana (kıyamet gününde) ne yapacağını bilemem, buyurdu.

Ümmü'l-Alâ diyor ki: Vallahi bundan sonra ben, hiç kimseyi tezkiye etmedim."[598]

Peygamberimiz önemli bir hususa dikkatimizi çekmiştir. O da hiç kimse için: Bu Allah'ın rahmetine kavuştu, Allahın lütuf ve keremine erişti, cennetine ulaştı gibi tezkiyede bulunmanın doğru olmadığı, çok iyi tanıdığımız bir kimse için ancak, Allah'ın rahmetine eriştiğini umarız gibi iyi zanda bulunmanın uygun olacağıdır. Nitekim Peygamberimiz de çok sevdikleri Bedir gazilerinden olan Osman İbn Maz'un için bu ifadeyi kullanmıştır. Çünkü bir kimsenin bu fani hayattan nasıl ayrılıp ahirete intikal ettiği hakkında kesin bir bilgimiz yoktur. Bu hususu ancak Allah bilir.

598 Buhârî, "Cenaiz", 3.

Değerli müminler!

İnsanlar içinde Allah'tan en çok korkan peygamberlerdir. Çünkü Allah'tan, bilenler korkar. İnsanlardan Allah hakkında bilgisi çok olan ise peygamberlerdir. Hiç kimse bir peygamber kadar Allah'ı bilemez. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُاۜ

"kullarından ancak alimler Allah'tan (gereği gibi) korkar."[599] Çünkü insan için en üstün rütbe ilim rütbesidir.

Peygamberimizin Allah korkusundan sebep gözlerinden yaşlar aktığı görülmüştür.

Abdullah İbn Mes'ud (ra.) diyor ki:Bir kere Peygamberimiz bana:

–Ey İbn Mesud! Haydi bana Kur'an oku! buyurdu. Ben:

–Ey Allah'ın Resulü! Kur'an size indirilmiş iken onu size nasıl okuyacağım; dedim. Peygamberimiz:

–Ben Kur'an-ı başkasından işitmeyi çok severim, buyurdu. Ben de Nisa suresini okumaya başladım. "Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de (Ey Muhammed) onlara şahit olarak gösterdiğimiz zaman onların halleri nice olacak? (Nisa, 4/41) ayetine gelince, Peygamberimiz:

–Yeter, buyurdu. O sırada gördüm ki, Peygamberimizin iki gözünden yaş akıyordu."[600]

Enes (ra.) diyor ki: Bir kere Peygamberimiz bir konuşma yapmıştı ki, ben, Peygamberimizin o konuşması kadar etkili konuşma hiç işitmedim. O konuşmasında Peygamberimiz: "Ashabım! Benim bildiğimi siz bilseydiniz şüphesiz az güler çok ağlardınız." Buyurdu.[601]

Bera (ra.) diyor ki: Biz bir cenazede Peygamberimizle beraberdik. Peygamberimiz mezarın kenarı üzerinde oturdu. Sonra o kadar ağladı ki toprak O'nun gözyaşlarıyla ıslandı. Daha sonra şöyle buyurdu:"Kardeşlerim! Kendinizi bugün için hazırlayınız."[602]

599 Fatır, 35/28.
600 Buhârî, "Tefsir, Nisa suresi", 9.
601 Buhârî, "Maide suresi", 12.
602 İbn Mâce, "Zühd", 20.

İbrahim aleyhi's-Selam:

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَۙ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَۙ اِلَّا مَنْ اَتَى اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍؕ

"(Allah'ım! insanların) dirilecekleri gün beni utandırma. O gün ne mal fayda verir ne de evlat. Ancak (küfür ve nifak hastalıklarından) temizlenmiş bir kalb ile gelenler hariç (Onlar o günde fayda görür.)[603]

Allah'ın huzurunda sorgulanmanın korku ve dehşetini duyan bu insan, su-i hatime dediğimiz son nefeste imansız gitmekten emin olan ve Allah'ın dostu olma şerefiyle şereflenmiş bir peygamberdir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim-de kendisinden övgü ile söz edilmiştir. Bize ne güzel örnek oluyor ve yol gösteriyor.

İnsan korktuğu şeyden uzaklaşır. Ancak Allah'tan korkan O'na yaklaşır.

Allah korkusu, Allah'a duyulan derin saygı ve sevginin ürünüdür. Bu korku sebebiyledir ki, insan, Allah'a karşı gelmekten, O'nun emirlerine aykırı davranmaktan, insanlara zulüm ve haksızlık yapmaktan ve günah işlemekten korunmuş olur. Bu duygu onu yüceltir, Allah'a yaklaştırır ve Allah'ın affına erdirir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruluyor:

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوٓا اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْؕ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظ۪يمِ.

"Ey iman edenler! Eğer Allah'tan korkarsanız, O Size iyi ile kötüyü ayırt edecek bir anlayış verir, suçlarınızı örter ve sizi bağışlar. Çünkü Allah büyük lütuf sahibidir."[604]

Büyük şair merhum Mehmet Akif de bunu şu sözleriyle ne güzel ifade etmiştir:

---

603 Şuara, 26/87-89.
604 Enfal, 8/29.

Ne irfandır veren ahlaka yükseklik ne vicdandır,

Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.

Yüreklerden çekilmiş farzedilsin havfi Yezdanın,

Ne irfanın kalır tesiri kat'iyyen ne vicdanın.[605]

Gerçekten şairin dediği gibi, insanlardaki fazilet duygusunun kaynağı Allah korkusudur. Allah korkusu taşımayan kimse imkân buldukça yapamayacağı hiçbir şey olmaz. Onu ne bilgisi ve ne de vicdanı kötülüğe karşı koruyamaz. Bunun içindir ki Peygamberimiz: "Allah'ım! Faydasız ilimden, Allah korkusu ve Allah sevgisi taşımayan gönülden sana sığınırım." Diye dua etmiştir.[606]

Meşhur bir ata sözümüz de vardır: "Kork, Allah'tan korkmayandan." Çünkü gönlünde Allah korkusu olmayan kimsenin yapamayacağı hiçbir kötülük olmaz.

Değerli müminler!

Bir kötülüğü ve haksızlığı yapmakla karşı karşıya gelen ve bundan yalnız Allah korkusu sebebiyle vazgeçen kimseyi Allah Teala kıyamet gününde herkesin imreneceği bir ödül ile ödüllendirecektir. Peygamberimiz kıyamet gününde Allah'ın gölgesinde gölgelenecek olan yedi sınıf insandan birinin de, soylu ve güzel bir kadının kendisiyle cinsi ilişkide bulunma teklifine, "Ben Allah'tan korkarım" diyerek bu yasak teklifi reddeden kimsedir, buyurmuştur.[607]

Allah Teala buyuruyor:

وَاَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّه۪ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوٰىۙ. فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَاْوٰىۜ.

Rabbinin makamından (huzurunda hesap vermekten) korkan ve nefsini kötü arzulardan uzaklaştıran için şüphesiz cennet yegane barınaktır."[608]

Başka bir ayet-i kerime'de ise:

605 *Safahat*, Diyanet İşleri Başkanlığı, 1990, s. 251.
606 Müslim, "Zikir", 18.
607 Buhârî, "Ezan", 36; Müslim, "Zekat", 30.
608 Naziat, 79/40-41.

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّه۪ جَنَّتَانِۚ.

“Rabbinin huzurunda durmaktan korkan kimselere iki cennet vardır.”[609] Buyurulmuştur.

Bir hadisi şerifle konuşmamızı tamamlayalım. Peygamberimiz buyuruyor:

“Hikmetin başı Allah korkusudur.”[610]

609 Rahman, 55/46.
610 *Keşfu'l-Hafa*, 1/507.